

Košice, 28. jún 2023

TLAČOVÁ SPRÁVA

Nová zberateľská eurominca pripomína sté výročie prvej transfúzie krvi na Slovensku

Národná banka Slovenska emitovala pri príležitosti stého výročia prvej transfúzie krvi na Slovensku zberateľskú euromincu s touto tematikou. Priekopníkom tohto život zachraňujúceho medicínskeho výkonu bol zakladateľ našej fakulty a jej prvý dekan profesor Ján Kňazovický. Prvú transfúziu krvi uskutočnil v roku 1923 v Bratislave ako mladý asistent pracujúci na vtedy jedinej chirurgickej klinike na Slovensku pod vedením profesora Stanislava Kostlivého.

Vtedajšie udalosti priblížil vnuk profesora Jána Kňazovického a bývalý absolvent našej fakulty, MUDr. Miloš Kňazovický:

„Z dedovho rozprávania viem, čo predchádzalo prvej transfúzii krvi. Ján Kňazovický ako mladý lekár pri popoludňajšej vizite našiel pacienta, ktorý bol ráno operovaný na vredovú chorobu žalúdka, ako leží smrteľne bledý a s nemerateľným krvným tlakom. Ako chirurgovi mu bolo hneď jasné, že sa jedná o veľkú stratu krvi v dôsledku vnútorného krvácania a musel rýchlo konať. Rozhodol sa v záujme záchrany života pacienta ako prvý lekár v bývalom Československu pre poskytnutie krvi od iného pacienta. Prehovril muža ležiaceho na vedľajšej posteli, ktorý sa už chystal do domáceho liečenia, aby mu dovolil odobrať na skúšku malé množstvo jeho krvi. Pacient po úvodnom váhaní súhlasil, keď videl druhého pacienta umierať pred jeho očami.

V tých časoch ešte neboli dostupné laboratórne metódy na stanovenie krvných skupín a prípadná nesprávna reakcia sa dala zistiť len pozorným klinickým sledovaním pacienta takzvanou biologickou skúškou. Našťastie, pacient-príjemca prijal darcovu krv doplnenú o citrátový roztok kvôli predídaniu zrážaniu krvi bez ťažkostí. Po prvej striekačke krvi viditeľne ožil aj druhú zniesol takisto dobre a výrazne zlepšila jeho zdravotný stav.

Jeho pulz už bol hmatateľný a počítateľný a krvný tlak sa stal merateľný, takže krv iného pacienta viditeľne pomohla a všetko nasvedčovalo tomu, že krvácanie ďalej nepokračuje. Pacient-prijemca u nás dovtedy nepoužívaný medicínsky výkon prežil a s darcom krvi sa stali dobrými priateľmi, no ich mená sa neuchovali,“ hovorí doktor Miloš Kňazovický, ktorý pracuje na I. chirurgickej klinike Lekárskej fakulty UPJŠ a UNLP Košice.

Vnuk Jána Kňazovického bol pozvaný na slávnostné podujatie predstavenia piatich nových zberateľských euromincí minulú stredu (21. júna 2023) v Kaštieli Pálffy vo Svätom Jure, kde prítomným prerozprával tieto okolnosti podania prvej transfúzie krvi (*foto nižšie*).

„Osobnosť profesora Jána Kňazovického sa veľkými písmenami zapísala do histórie slovenskej medicíny, aj do histórie našej lekárskej fakulty. Jeho meno je nerozlučne späté nielen s prvou transfúziou krvi na Slovensku a rozvojom prvých transfúzných staníc, ale tiež so založením košickej chirurgickej školy a rozvojom košickej cievnej chirurgie po začatí jeho pôsobenia v Košiciach a v neposlednom rade aj so vznikom našej lekárskej fakulty, na čele ktorej stál v rokoch 1948-1950 ako jej prvý dekan,“ hovorí prof. MUDr. Peter Jarčuška, PhD., súčasný dekan Lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach, ktorá si v tomto roku pripomína 75-te výročie svojho vzniku.

Za prínos prof. MUDr. Jána Kňazovického pre slovenskú transfúziológiu sa od roku 2007 udeľujú slovenským darcom krvi medaily profesora Jána Kňazovického ako najhodnotnejšie pamätné medaily za viac ako 100-násobné bezpríspevkové darcovstvo u mužov a vyše 80-násobné bezpríspevkové darcovstvo u žien.

Z histórie transfúziológie:

Prvý pokus o krvnú transfúziu medzi ľuďmi vykonal nemecký lekár Matthäus Purmann v sedemnástom storočí (v r. 1668) na troch vojakoch a po tomto pokuse nasledovali mnohé ďalšie, vrátane experimentov s použitím zvieracej krvi. Keďže v tom čase ešte neboli známe vedomosti o zložení krvi a krvných skupinách, krvné transfúzie mali v tom čase menej ako 50-percentnú úspešnosť a zväčša končili vážnymi komplikáciami, či smrťou príjemcu. Až po objavení krvných skupín 0, A a B rakúskym biológom Karlom Landsteinerom v roku 1901 a krvnej skupiny AB českým lekárom Janom Janským v roku 1907 začal rozvoj transfúziológie, ktorá dosiahla najväčší rozmach počas prvej svetovej vojny a pomohla zachrániť tisícky životov zranených vojakov.

Neskôr sa skúsenosti s transfúziami začali využívať v chirurgii. V bývalom Československu sa tak stalo až po úspešnom prvom podaní inej krvi zomierajúcemu pacientovi v roku 1923. Presný dátum prvej krvnej transfúzie u nás sa, žiaľ, nezachoval. Spočiatku sa realizovali transfúzie krvi zo žily darcu priamo príjemcovi a až neskôr boli vytvorené účinné techniky na skladovanie krvi, čím nastal ďalší rozmach transfúziológie.

Lekárska fakulta UPJŠ v Košiciach

Má 75-ročnú históriu - od svojho založenia v septembri 1948 pripravila na svoje budúce povolanie už vyše 16-tisíc úspešných absolventov. Na UPJŠ LF aktuálne študuje v dennej forme vyše tritisíc študentov v I. a II. stupni vysokoškolského štúdia, vrátane zahraničných študentov z vyše 50 krajín sveta. **UPJŠ LF realizuje aj postgraduálne vzdelávanie** - doktorandské štúdium a ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov. **Popri pedagogickej činnosti vyvíja fakulta bohaté vedecko-výskumné aktivity** v rámci rôznych národných a medzinárodných projektov. *Viac:* <https://www.upjs.sk/lekarska-fakulta/>

*RNDr. Jaroslava Oravcová, PhD.
PR manažérka*